

vormige brandwonden te maken met den thermocauter door de mucosa.

Het boek van dezen ernstigen ervaren chirurg is de aandacht van de artsen, in de eerste plaats van zijn kunstbroeders, tenvolle waard. Men kan gerust op zijn compas zeilen.

J. G. REMIJNSE.

Prof. Dr. W. STOECKEL, *Lehrbuch der Gynaekologie*.
Dritte neubearbeitete Auflage. 1931. Uitg. s. HIRZEL,
Leipzig. Prijs ing. M. 40.—, geb. M. 43.—.

Na de vele handboeken, die den laatsten tijd verschenen zijn, moet men bij de doorlezing van dit boek zich telkens voor oogen houden, dat het een leerboek is. Het is kort en zakelijk, hier en daar wel wat heel kort en weinig diepgaand, b.v. stiefmoederlijk behandeld is de toch in volle ontwikkeling verkeerende hormonen-therapie. Te lang zijn daarentegen mijns inziens voor een leerboek de hoofdstukken over cystoscopie en de operatieve en bestralings-therapie van den baarmoederkanker. Toch spreekt uit het boek niet alleen een groote geneeskundige, maar ook een uitgebreide spreekuurondervinding en een groote kennis van hetgeen in de particuliere practijk geschiedt. Hieraan ontleent het boek zijn groote didactische waarde. Het hoofdstuk over anamnese en onderzoek van de patiënten is meesterlijk geschreven, getuigt van veel ervaring, maar vooral van groote menschenkennis en menschenliefde. Zijn open oog voor hetgeen in de practijk geschiedt, blijkt uit de beschrijving van de gevaren van het curetteren en de heldere uiteenzetting van menopause- en carcinoombloedingen. Het laatste hoofdstuk over Gynaecologische hygiëne in verband met het leven van de moderne vrouw en de veranderde tijdsomstandigheden is zeer lezenswaard.

J. L. B. ENGELHARD.

SHIELDS WARRN. *The Pathology of Diabetes Mellitus*.
BAILLIÈRE, TINDALL and COX. London. 1930. 21.—

In dit bijzonder aardige, van uitstekende afbeeldingen voorzien boek wordt de pathologische anatomie van den diabetes beschreven. Na een korte, overzichtelijke beschrijving van de normale anatomie van de pancreas geeft de schrijver de verschillende ontaarding en andere afwijkingen van dit orgaan bij lieden, die wel en lieden, die geen diabetes hebben gehad. De waarde der aandoeningen van de eilandjes van LANGERHANS als primaire aandoening, op welke basis de diabetische stofwisseling ontstaat, wordt nauwkeurig overwogen. Dat deze stoornis in de koolhydratenstofwisseling ook tot het ontstaan van secundaire afwijkingen in dat eilandenweefsel kan leiden, wordt erkend. Ook allerlei andere pathologisch-anatomische veranderingen van de pancreas worden met betrekking tot een eventueel verband met diabetes besproken. Eénzelfde beeld kunnen de veranderingen van de pancreas bij diabetici en bij niet-diabetici opleveren; doch afwijkingen in het eilandenweefsel komen bij suikerlijders veel vaker dan bij anderen voor. Daarom is het

onmogelijk de anatomische diagnose van diabetes te stellen, wanneer men omtrent de koolhydraatstofwisseling niet is ingelicht en men van de glycogeenverhoudingen in andere organen dan de pancreas niets afweet. Een interstitieele pancreatitis is een te algemeen voorkomende afwijking, om als kenmerkend voor diabetes te mogen gelden.

De verdeeling van het glycogeen over de andere organen wordt uitvoerig besproken. Een aardige beschouwing over de waarde van veranderingen, die men in de organen van menschen, die in een diabetisch coma sterven, kan vinden, wordt in een afzonderlijk hoofdstuk beschreven. Over het verschil tusschen, wat men in den tijd, toen men nog niet over insuline beschikte, vond en thans, wordt veel wetenswaardigs verteld.

Tamelijk uitvoerig en op belangwekkende wijze worden de verwikkelingen, zooals arteriosclerose en gangraen beschreven. Ook aan de haemochromatosis en aan enkele complicaties met aandoeningen van klieren met inwendige secretie worden korte hoofdstukjes gewijd.

L. POLAK DANIELS.

L. KLAGES, *Graphologisches Lesebuch*, Hundert Gutachten aus der Praxis. Uitg. J. A. BARTH, Leipzig. 1930. Prijs: 9.60 mark, geb. 12 mark.

De schrijver beoogt met dit boek hun, die zijn leerboek *Handschrift und Charakter* hebben doorgewerkt, een hulp te geven voor het maken van schriftanalyses, een hulp, die het zoo moeilijk te krijgen mondelinge onderricht eenigermate zou kunnen vervangen. Een dergelijk pogen kan men slechts met instemming begroeten. Zooals ook de schrijver opmerkt is een niet te vermijden bezwaar, dat de analyses naar reproducties van het oorspronkelijke handschrift gemaakt moeten worden.

Het boek bestaat uit twee gedeelten; het eerste is een aanvulling op *Handschrift und Charakter* en vormt daarmee tezamen de voorbereiding tot het tweede deel: de analyses. Hierin legt KLAGES vooral den nadruk op de noodzakelijkheid van een scholing in karakterologisch denken en op het belang van het beschikken over een groote woordenkeus voor het opbouwen van een juiste karakterschets.

In het tweede gedeelte zijn ruim 100 schriftanalyses afgedrukt, welke slechts voor een klein gedeelte van KLAGES zelve afkomstig zijn. De goed uitgevoerde reproducties der ontlede manuscripten zijn in een afzonderlijk boekje bijgevoegd.

In de analyses, die veelal zoowel uit technisch als uit literair oogpunt voortreffelijk zijn, is niet aangegeven uit welke schriftkenmerken bepaalde conclusies zijn getrokken. Hierdoor is men gedwongen tot een nauwkeurige vergelijking van het voorbeeld met zijn uitkomsten, hetgeen een groote oefening in karakterologisch denken met zich brengt. Indien in gevallen, waarin dit tot twijfel zou kunnen leiden, was aangegeven van welke schriftkenmerken is uitgegaan, bijv. welke verbindingsvorm in een schrift overheerscht, wat als dominant is beschouwd, zou dit de didactische waarde van dit boek m.i. nog ten goede zijn gekomen.

Mr. C^A. M. SCHENCK.